

Vicent Hernández i Esteve

Cinema nacional

En el diari «El País», Romà Gubern ha reprès i ha revifat amb un article —«Cine, idioma i nacionalidad»— un debat tradicional al medi cultural dels Països Catalans: la «discriminació» del producte fet en castellà.

En llegir atentament l'escrit de Gubern les primeres impressions eren, efectivament, tal com són les sensacions de dismut i rebuig. Una relectura més despassionada i més conceptual de l'escriptura de Gubern en feia evidenciar incoherències metodològiques i, òbviamment, un cert acriticisme textual. I quan dic «incoherències metodològiques» m'agradaria fer llegir «embolic general o mescla de nivells discursius»; a l'igual que on dic «acriticisme textual» vull dir «ganes de fer i produir malentesos».

Veig que pot fer la impressió, probablement equivocada, que els professors universitaris espanyols que solen ensenyar als EUA s'han acostumat a l'afalagament mecànic d'uns campus acrítics i homogeneïtzats, és a dir, a un públic encisat en el lloc i la tasca que els atorga el seu sistema polític i social, en aquest cas professor europeu-estudiant verge; i, això és de tal manera, que, quan tornen a casa, no s'adonen que el mecanisme general ací en el cas mestrensenyat és justament el contrari, i que sempre tractem de destruir la posició d'autoritat que tals esquemes comporten per tal d'entrar en una discussió lliure, però també crítica. Si quan parlem de cultura volem arribar a gaudir d'alguna credibilitat, ja estaria bé que començàssim a explicitar els termes utilitzats, i el context.

D'altra banda, i a l'igual que el *De impura natione*, es nota una influència excessiva del Personal Computers (P. C. com es diu, i també és coincidència), i un encomanament al sistema que aquestes maquinetes ofereixen i que consisteix, pel que fa a la producció cultural, en una gran llibertat d'afegir, suprimir, modificar... No és com l'Olivetti/Studio

que, abans de començar, un mateix ja s'ho d'haver estructurat, ja ha de saber què vol dir. Parany de la tecnologia on la frivolitat teòrica es disfressa de ciència: *De impura...*, Mollà i Mira, *El ojo tachado*, de Jenaro Talens... Mentre els treballs a l'antiga, pensats, treballats, discutits i contrastats, són massa difícils de llegir com —i fem un simple paral·lelisme— *Crítica de la nació pura*, de F. Mira o *La realidad como sospecha*, de J. M. Company.

Deixem les hipòtesis i tornem als fets. L'article de Gubern comença i acaba referint un cas, i protestant una convocatòria. «Esa problemàtica ya estalló con motivo de la primera convocatoria de tales premios de la Generalidad, en 1982, y que penalizó senaladamente a Vicente Aranda, hoy exiliado profesional en Madrid, en donde ha rodado su excelente *Tiempo de silencio*». Aquest és el primer fet opinable. ¡Home!, «penalitzo» o «exili» que a tots ens commouen, físicament i sentimentalment, no són els termes més adequats, perquè allò que determina una producció cinematogràfica són els diners i, en aquests cas, bons diners estatals.

Del tema de *Tiempo de silencio*, ni se'n parla... No em puc creure que Gubern mai no haja sentit els plors de tot el sector barceloní, pel que fa al cinema, que les subvencions estatals fossin decidides per la comissió de Madrid, ni l'alegria que es

va produir en saber que hi hauria dues comissions, la segona a Barcelona; els diners de Madrid parlen evidentment en espanyol o, com escriu Gubern, en castellà.

Si això és així, sorprèn més la segona crítica de Gubern que jo, per a mi, sempre he anomenat com el llarg sermó final. «Para ser claros, los responsables del Departamento de Cultura deberían dejar perfectamente claro que lo que pretenden con sus premios es la promoción lingüística (que es un objetivo muy respectable y encomiable, pero tarea de otra sección administrativa) y no la promoción del cine catalán en función de sus valores estéticos y cualitativos objetivos, ya que se les amputa una porción significativa. Si se planteasen de este modo las cosas estarían más claras...». Falta el rodolí final, però ja es veu que «las cosas estarían más claras» i, dic jo, s'apamarien millor a les apreciacions de Gubern.

L'article de Gubern és simplement l'opinió d'un espectador que es fonamenta en la constitució monàrquica i en un estatut ben curt i estret, com tothom pot fàcilment comprovar. I en aquest aspecte, i Gubern ho sap molt bé, els únics que som cooficials som nosaltres. Els únics que escrivim ambdós llengües som nosaltres, els únics que les parlem. I, no ens n'oblidem, la cooficialitat també és opinable.

Si Gubern volia dir res sobre «Cine, idioma i nacionalidad», com el bon crític que mostra ser als seus nombrosos escrits, podia haver començat situant dins de l'àmbit cultural els seus plantejaments, així, ens hauria il·lustrat amb una teoria de la producció artística i del problema de la referència. «Valors estètics i qualitius i objectius» fóra aleshores una frase raonable i discutible. I, anant ja directament per feina, incloure els problemes de les llengües nacionals en el procés de producció/distribució de pel·lícules, i el doblatge, i la llengua estàndard, i el multilingüisme... Gubern conclou avançant una hipòtesi de treball: «Pero aun así, habría que asumir sin equívocos que el cine catalán comprende desde la obra de Iquino a la de Antoni Ribas o de Jesús Garay, aunque ya no, por desgracia, la del Vicente Aranda de *Tiempo de Silencio*».

A mi m'agradaria avançar-ne una altra, pel que fa al cinema: «Són els individus concrets, l'empresa privada, la distribució i l'exhibició més que ningú, els que podem fer possible que parlem d'un cinema nacional». Si la Generalitat ha fet uns premis i unes mesures que afavoreixen açò, és a dir, ganes de fer cinema en català, de distribuir-lo i exhibir-lo, doncs bé; almenys, així s'enceta un camí que ens podria dur a enraonar més clarament. Si l'article de Gubern no s'hagués titulat tan mentiderament «Cine, idioma i nacionalitat» —tres coses ben poc esmentades— ni l'hauríem parlat de les penes del seu amic Aranca i de la utilització del català al cinema com una qüestió problemàtica; problemàtica per a ell, que és qui té el problema i una certa confusió. □